

Et si forte ab ejus similitudine male agendo discessistis, ipsum imitando ad ipsum redite. In ipso datur praeceptum, in ipso datur consilium. Praeceptum ut persistatis, consilium ut redeatis. Urinam tenuissetis praeceptum; sed quia transgressi estis praeceptum, saltem audite consilium, ipsum audite! Magni consilii Angelus nobis mittitur, ut qui conditis datus fuit ad gloriam, idem perditus veniat ad medelam. Ipsum audite. Ipse conditor, ipse est et redemptor; ipse Deus necum vos condidit, qui vobiscum homo solus ad vos venit. Ipsum audite. Ipse est forma, ipse medicina, ipse exemplum, ipse et remedium. Ipsum audite. Felicitus fuisset semper tenuisse ejus similitudinem, sed jam minus gloriosum non erit, ad ejus redire imitationem. Ipsum audite.

O homo, quid causaris ignorantiam tuam? Ecce ipsa natura tua te arguit, ipsa te convincit. Nosti qualis sis, unde venias, quem factorem habeas, quo mediatore egeas, et tu adhuc impudenter te defendendo contra Deum clamas? Nosti quod malus es, et quod a bono officio malus factus non es, et cessas, et non clamas ad eum, qui te fecit ut veniat et reficiat, qui creavit ut redimat?

834d Noli dubitare de potentia ejus, vide opera illius quanta sint. Noli dubitare de sapientia, vide opera ejus quam pulchra sint. Noli dubitare de benevolentia, vide opera ejus quomodo ad utilitatem tibi serviant. Monstrat ergo tibi suo opere quantum possit in tua redemptione. Monstrat item tibi quam formidandum expectare possis judicem, si nolueris habere redemptorem. Nemo resistere ei potest, quia omnipotens est; nemo eum fallere potest, quia sapientissimus est; nemo eum corrumpere potest, quia optimus est; nemo eum declinare potest, quia ubique est; nemo eum tolerare potest, quia aeternus est; nemo eum flectere potest, quia incommutabilis est. Si ergo nolimus talem sentire judicem, ipsum quaeramus redemptorem.

835a (XXXV) Quando pridem de visibilibus ad investiganda invisibilia progredi coepimus, primo a corpora creatura ad incorpoream, hoc est rationalem creaturam transivimus, ac deinde a rationali creatura

A pokud jste snad podobu s ním špatným jednáním opustili, vraťte se k němu tím, že ho napodobíte. V něm je dáno přikázání i rada: přikázání, abyste vytrvali, rada, abyste se vrátili. Kéž byste byli toto přikázání dodrželi! Ale protože jste je přestoupili, poslouchejte aspoň radu, poslouchejte její samého. Je nám poslán anděl velké rady (srv. Iz 9,6 O'),⁹⁵ aby ten, který nám byl při stvoření dán k slávě, přišel ke ztraceným jako pomoc. Jeho poslouchejte. On je tvůrce i vykupitel. Jako Bůh vás spolu se mnou stvořil, sám však, jako člověk spolu s vámi, k vám přišel. Jeho poslouchejte. On je forma i lék, příklad i pomoc. Jeho poslouchejte. Bylo by bývalo šťastnější stále se přidržovat jeho podoby, bude však neméně slavné vrátit se k jeho napodobování. Jeho poslouchejte.

Člověče, proč jen jsi zavínil svou nevědomost? Sama tvá přirozenost tě obviňuje a usvědčuje. Víš, jaký jsi, odkud přicházíš, kdo je tvůj tvůrce, jakého prostředníka potřebuješ, a ty se ještě nestoudně obhajuješ a natřkáš si na Boha? Víš, že jsi zlý, ale že jsi od dobrého tvůrce nebyl jako zlý stvořen, a ty otáliš a nevoláš k tomu, který tě učinil, aby přišel a obnovil tě, nevoláš k tomu, který tě stvořil, aby tě vykoupil?

Nepochybuji o jeho moci: vždyť podívej, jak veliká jsou jeho díla! Nepochybuji o jeho moudrosti: podívej, jak jsou jeho díla krásná! Nepochybuji o jeho přejnosti: podívej, jak užitečně ti jeho díla slouží! Svým dílem ti tedy ukazuje, jak mocný je v tvém vykoupení. Také ti ale ukazuje, jak obávaného soudce můžeš čekat, pokud bys nechtěl mít vykupitele. Nikdo mu nemůže odolat, neboť je všemocný. Nikdo jej nemůže oklamat, neboť je dokonale moudrý. Nikdo ho nemůže zkazit [dary], neboť je dokonale dobrý. Nikdo se mu nemůže vyhnout, neboť je všude. Nikdo jej nemůže přestát, neboť je věčný. Nikdo jej nemůže obměkčit, neboť je neproměnný. Pokud tedy nechceme pocíť takového soudce, hledejme v něm samém vykupitele!

C. Cesta zpět

9. Tři dny neviditelného světa

9.1 Řád poznání a řád věcí (XXXV) Když jsme prve zahájili svůj postup od viditelného ke zkoumání neviditelného, přešli jsme napřed od tělesného stvoření k stvoření netělesnému, tj. racionál-

usque ad sapientiam Dei pervenimus; nunc vero redeuntes primo a sapientia Dei ad rationalem creaturam, deinde a rationali creatura ad creaturam corpoream habita consideratione procedemus.

835b Ille ordo est cognitionis, iste conditionis, quia primum corporea creatura, quæ visibilis est in cognitione occurrit; deinde a corporea creatura ad incorpoream cognitio transit; postremo via investigatio-
nis aperta usque ad conditorem utriusque pervenit. In conditione vero primo gradu ad imaginem Dei rationalis creatura facta est; deinde creatura corporea, ut creatura rationalis in ea foris agnosceret quid a Creatore intus accepisset.

In sapientia Dei est veritas, in rationali creatura imago veritatis, in corporea creatura umbra imaginis. Rationalis creatura facta est ad Dei sapientiam. Corporea creatura facta est ad rationalem creaturam. Propter quod omnis motus et conversio corporeæ creaturæ est ad rationalem creaturam et omnis motus et conversio rationalis creaturæ esse debet ad Dei sapientiam, ut dum quodque suo semper superiori adhæret per conversionem, nec primæ conditionis ordinem, nec primi exemplaris in se perturbet similitudinem.

835c Quisquis ergo via investigationis de visibilibus ad invisibilia transiit, primum a corporea creatura ad rationalem creaturam, deinde a rationali creatura ad considerationem sui Creatoris mentis intuitum ducere debet. Revertens autem de invisibilibus ad visibilia primum a Creatore ad rationalem creaturam, deinde a rationali creatura ad corpoream creaturam descendit. Ordo autem cognitionis in mente humana semper præcedit ordinem conditionis, quia nos qui foris sumus redire ab intuitis non possumus, nisi prius oculo mentis interna penetremus. Sequitur autem semper ordo conditionis ordinem cognitionis, quia etsi aliquando humana infirmitas ad interna contemplanda vel tenuiter admissa fuerit, diu tamen ibidem stare hanc suæ mutabilitatis fluxus non permittit.

(XXVI) Postquam igitur nos quantum Deus largiri dignatus est de visibilibus ad invisibilium cognitionem pervenimus, nunc jam mens nostra ad semetipsam redeat et quid sibi ex hac cognitione utilitatis provenire possit attendat. Quid enim nobis prodest, si in

ním, a od racionálního stvoření jsme došli až k Boží moudrosti. Při návratu nyní postupujeme napřed od Boží moudrosti k racionálnímu stvoření a pak od racionálního stvoření známou úvahou k stvoření tělesnému.⁹⁶

První pořadí odpovídá [našemu] poznání, druhé řádu věcí, neboť [našemu] poznání se napřed naskytá tělesné stvoření, které je viditelné, od viditelného stvoření pak přechází k netělesnému a nakonec, když se mu otevřela cesta zkoumání, dospívá až k tvůrci obojího. V řádu věcí však byla předně stvořena racionální bytost k Božím obrazu a teprve potom tělesné stvoření, aby racionální stvoření v tom, co je venku kolem něho, poznalo, co uvnitř přijalo od svého tvůrce.

V Boží moudrosti je pravda, v racionálním stvoření obraz pravdy, v tělesném stvoření stín obrazu. Racionální stvoření bylo stvořeno k [obrazu] Boží moudrosti. Tělesné stvoření bylo stvořeno k [obrazu] racionálního stvoření. Každý pohyb a obrácení tělesného stvoření proto směřuje k racionálnímu stvoření a každý pohyb a obrácení racionálního stvoření má směřovat k Boží moudrosti, aby obojí svým obrácením pevně směřovalo vždy k tomu, co je převyšuje, a nenarušovalo ani původní řád stvoření ani v sobě nezmatilo podobu svého původního vzoru.⁹⁷

Každý, kdo tedy na cestě zkoumání přechází od viditelného k neviditelnému, musí obrátit pohled své mysli napřed od tělesného stvoření k racionálnímu, potom od racionálního stvoření k uvažování o jeho tvůrci. Naopak při návratu od neviditelného k viditelnému sestupuje napřed od tvůrce k racionálnímu stvoření a pak od racionálního stvoření k tělesnému. Řád poznání však v lidské mysli vždy přechází řádu věcí, neboť my, kteří jsme [svou pozomostí] venku, se nemůžeme vracet zpět od toho, co je nejvnitřnější, pokud bychom napřed zraken své mysli k nejvnitřnějšímu nepronikli. Řád věcí však vždy následuje po řádu poznání, neboť je-li snad někdy lidské slabosti dovoleno dospět ke kontemplaci vnitřních věcí, byť i jen skrovně, proud její proměnlivosti jí nedovolí se tam dlouho zdržovat.

9.2 *Den moci, den moudrosti, den dobroivosti* (XXVI) Došli jsme tedy, nakoľik nám to Bůh dopřál, od viditelného k poznání neviditelného. Nyní nechť se naše mysl vrátí sama k sobě a přemýšlí, jaký z tohoto poznání může mít užitek. Co by nám totiž pro-

Deo cognoscimus majestatis celsitudinem et nulam nobis inde colligimus utilitatem? Sed ecce, dum de illo intimo divinæ contemplationis secreto revertimur, quid nobiscum afferre poterimus? Quid nisi lucem de regione lucis venientes? Hoc enim decens et necessarium est, ut si a lucis regione venimus, ad fugandas nostras tenebras nobiscum lucem apportemus. Et quis scire poterit quod ibi fuimus, si illuminati non redimus? Appareat ergo quod ibi fuimus, appareat quid ibi vidimus.

Si ibi vidimus potentiam, apportemus lucem divini timoris. Si ibi vidimus sapientiam, apportemus lucem veritatis. Si ibi vidimus benignitatem, apportemus lucem dilectionis. Potentia torpentes ad timorem excitet; sapientia ignorantiae tenebris caecatos illuminet; benignitas frigidus calore charitatis inflammet. Vide, quæso, quid lux sit, nisi dies; et quid tenebræ nisi nox. Et sicut oculus corporis habet diem suam et noctem suam, ita quoque oculus cordis habet diem suam et noctem suam. Tres ergo dies sunt invisibilis lucis, quibus interioris spiritualis vitæ cursus distinguitur. Primus dies est timor, secundus est veritas, tertius est charitas. Primus dies est suum habet, potentiam; secundus dies solem suum habet, sapientiam; tertius dies solem suum habet, benignitatem. Potentia ad Patrem, sapientia ad Filium, benignitas pertinet ad Spiritum sanctum.

Alii sunt dies nostri quos habemus exterius, alii quos interior habemus. Dies nostri exteriores, etiam cum nolimus, transeunt; dies vero interiores, si volumus, permanere in æternum possunt. Nam de timore Domini dicitur quod in sæculum sæculi permanet. De veritate quoque dubium non est quin permaneat in æternum, quia etsi in hac vita incipiat, tunc tamen plena et perfecta in nobis erit, cum ipse qui est veritas post hujus vitæ terminum manifestus apparebit. De charitate item dictum est, quia *charitas nunquam excidit*. Boni dies isti qui nunquam transeunt. Nam illi dies mali sunt, qui non solum non permanent semper, sed nec ad modicum stare possunt. De his diebus per Prophetam dicitur: *Homo, sicut fenum dies ejus, sicut umbra declinaverunt*. Isti sunt dies quos meruit culpa; illi dies quos dedit gratia. De illis diebus dixit Propheta: *In diebus meis invocabo*. Nam si de aliis diebus diceret, cur non etiam in nocte invocaret, qui alibi dixit: *Media nocte surgebam ad confitendum tibi?* Sed illos dies suos vocat, quia alios dies non amat. Sicut Jeremias dicit: *Do-*

spělo poznat v Bohu výšku jeho vznešenosti, pokud z toho nemáme žádný užitek? Když se však vracíme z onoho vnitřního ústraní Božího kontemplace, co bychom si s sebou mohli přinést? Co jiného než světlo, přicházíme-li z kraje světa? Je přece náležitě a nutné, abychom při návratu z kraje světa s sebou přinesli světlo, které zahání naši temnotu. Kdo by mohl vědět, že jsme tam byli, pokud se nevra-címe osvěceni? Necht' je tedy patrné, že jsme tam byli, necht' je patrné, co jsme tam viděli.

Jestliže jsme tam viděli moc, přinesme světlo Boží bázně. Jestliže jsme tam viděli moudrost, přinesme světlo pravdy. Jestliže jsme tam viděli dobrotitu, přinesme světlo lásky. Moc ať vyvolá bázeň v těch, kteří ochabli, moudrost ať dá světlo těm, kdo byli zaslěpeni temnotou nevědění, dobrotitu necht' zapálí žár lásky v těch, kteří ochladli. Řekněte, co je světlo jiného než den a co jsou temnoty jiného nežli noc. A jako má tělesné oko svůj den a svou noc, má také oko srdce svůj den a svou noc. Jsou tedy tři dny neviditelného světa,⁹⁸ do nichž se člení vnitřní běh duchovního života. První den je bázeň, druhý pravda a třetí láska. Sluncem prvního dne je moc, sluncem druhého dne moudrost, sluncem třetího dne dobrotitu. Moc se vztahuje k Otci, moudrost k Synu a dobrotitu k Duchu svatému.⁹⁹

Jiné jsou naše vnější dny, jiné vnitřní. Naše vnější dny mžejí, i když si to nepřijeme, vnitřní dny však mohou trvat navěky, pokud to chceme. Neboť o bázní před Hospodinem je psáno, že trvá na věky věků (Ž 18,10 V). Také pravda nepochybně potrvá navěky, neboť sice začíná v tomto životě, plná a dokonalá však v nás bude, až se po skončení tohoto života víditelně zjeví ten, který je pravda. A rovněž o lásce je psáno, že nikdy nepřestává (1 K 13,8). Jsou to dobré dny, které nikdy nepominou! Špatné dny naopak nejenže netrvají navždy, ale ani na chvíli nemohou postát. O nich říká prorok: „Dny člověka jsou jako uschlá tráva, sklánějí se jako stín“ (Ž 102,15, 101,12 V). Tyto dny si zasloužila [lidská] vina, kdežto dobré dny darovala milost. O nich prorok říká: „Budu tě vyzývat po všechny své dny“ (Ž 114,2 V). Když by totiž mluvil o těch druhých dnech, proč by Hospodina nevyzýval i v noci, když jinde řekl: „O půlnoci vstávám, abych tě chválil“ (Ž 118,62 V)? Jen tyto však nazývá svými dny a ty druhé nemá rád. Jak praví Jeremiáš: „Hospo-

mine, diem hominis non desideravi, tu scis. Isti sunt dies quibus plenus fuit Job, de quo scriptum est, quia mortuus est senex et plenus dierum. Nam de aliis diebus plenus esse non poterat, qui transacti jam non erant. Illos dies qui foris sunt, solos mali noverunt; boni vero qui jam internos dies videre meruerunt, eos qui foris sunt non solum non diligunt, sed etiam maledicunt. *Pereat, inquit beatus Job, dies in qua natus sum, et nox in qua dictum est: Conceptus est homo. Dies ille verratur in tenebras, et non requirat eum Deus desuper, et non illustretur lumine.*

Illos ergo dies qui intus sunt potius debemus amare, ubi lucem non sequuntur tenebræ, ubi æterni solis splendore illuminantur oculi interiores cordis mundi. De his diebus Psalmista cecinit: *Annuntiate de die in diem salutare eius.* Quid est salutare eius, nisi Jesus ejus? Sic enim interpretatur Jesus, hoc est salutaris. Qui ideo salutaris dicitur, quia per eum homo ad salutem reformatur. De ipso autem Joannes loquens: *Lex, inquit, per Moysen data est, gratia et veritas per Jesum Christum facta est.* Item Paulus apostolus vocat Christum *Jesum Dei virtutem et Dei sapientiam.* Si igitur Dei sapientia Jesus Christus est, et per Christum Jesus veritas facta est, constat quod per sapientiam Dei veritas facta est. Dies ergo sapientiæ est veritas. De hoc die suo ipsa sapientia loquitur Judæis, dicens: *Abraham pater vester exultavit, ut videret diem meum, vidit et gavisus est.* Veritas enim Dei redemptio est generis humani. Hanc enim prius promiserat. Quam nimirum, dum postmodum exhibuit, quid aliud quam seipsam veracem ostendit? Recte autem per sapientiam hæc veritas impleta est, a qua omnis veritas est. Nec alius ad implendam veritatem mittendus fuit, nisi is in quo omnis veritatis plenitudo consistat. Bene ergo Abraham ad diem veritatis exultat, quia impleri veritatem desiderat. Quam profecto diem tunc per spiritum vidit, quando Dei Filium ad redemptionem humani generis in carnem venturum agnovit.

Dicatur ergo: Annuntiate de die in diem salutare ejus. Diem secundum de die primo in diem tertium; diem veritatis de die timoris in diem charitatis. Primum unus dies erat, dies timoris, venit dies alter, dies veritatis. Accessit, non successit, quia prior non discessit. Ecce duos dies; tum est in diem tertium, in diem charitatis, sed et ille cum venit, priores non expulit. Beati dies isti. Istis diebus ho-

díne, netoužil jsem po lidském dni, ty viš“ (srv. Jr 17,16). Těchto dnů byl také svýý Job, o němž je psáno, že zemřel stár a svýý dnů (Jb 42,16). Oněch druhých dnů totiž nemohl být svýý, protože dosud neuplynuly. Zlovolníci znají jen vnější dny. Dobří však, kteří si zasloužili již spatřit vnitřní dny, vnější dny nejen nemilují, ale dokonce proklínají. „At zhyne den, kdy jsem se narodil,“ říká blaoslavený Job, „a noc, kdy bylo řečeno: Byl počat člověk. At se ten den stane temnotou a sňůry Bůh at po něm nepátrá a není v něm světla“ (Jb 3,3–4).

Máme tedy spíše milovat vnitřní dny, kde po světle nepřichází temnota, kde jas věčného slunce osvĕcuje vnitřní zrak čistého srdce. O těchto dnech zpívá žalmistka: „Ohlašujte ze dne na den jeho spásu“ (Ž 95,2 V). Co je jiného jeho spása než jeho Ježíš? Ježíš totiž znamená „spásný“.¹⁰⁰ Imenuje se tak proto, že díky němu je člověk obnoven ke spásě. O něm mluví Jan, když říká: „Zákon byl dán prostřednictvím Mojžíše, milost a pravda se však stala skrze Ježíše Krista“ (J 1,17). Také apoštol Pavel nazývá Ježíše Krista „Boží moc a Boží moudrost“ (1 K 1,24). Jestliže je tedy Ježíš Kristus Boží moudrost a skrze něho se stala pravda, je zřejmé, že se pravda stala skrze Boží moudrost. Den moudrosti je tedy pravda. O tomto svém dni sama moudrost říká Židům: „Váš otec Abraham zajásal, když spatřil můj den. Spatřil jej a zaradoval se“ (J 8,56). Boží pravda je totiž vykoupení lidského rodu. To [Bůh] dříve slíbil. Když je později daroval, co jiného ukázal, než že je pravdomluvný? Je správné, že se tato pravda naplnila skrze moudrost, od níž veškerá pravda pochází. A nikdo jiný neměl být poslán, aby pravdu naplnil, než ten, v němž je plnost veškeré pravdy. Právem tedy Abraham zajásal pro den pravdy, neboť si přál, aby se pravda naplnila. Tento den v duchu viděl, když poznal, že Boží Syn sestoupí do těla, aby vykoupil lidský rod.

Jak je tedy psáno: „Ohlašujte ze dne na den jeho spásu“ (Ž 95,2). Ohlašujte druhý den z prvního dne na třetí den, den pravdy ze dne bázně na den lásky. Napřed byl jeden den, den bázně. Přišel druhý den, den pravdy. Přistoupil, aniž by následoval, protože první den nepřestal. To jsou dva dny. A vstoupili jsme do třetího dne, dne lásky. Avšak ani ten, když nadešel, nevypudivil předechozí dva. Jsou to blažené dny! Těmito dny se lidé mohou nasýtit, neboť s nadchá-

mines impleri possunt, ubi futuris superventibus præsentes non transeunt; ubi numerus cum augetur, claritas multiplicatur.

(XXXVII) Primum homines sub peccato constituti per legem increpati sunt et coeperunt Deum timere iudicem, quia cognoverunt iniquitatem. Ipsum ergo timere, hoc jam erat agnoscere; quia profecto nequaquam timere possent, si nullo modo agnoscerent. Jam aliquid lucis erat ipsa agnitio; jam dies erat, sed necdum clarus; quia peccati adhuc tenebris caligabat. Venit ergo dies veritatis, dies salutaris, qui peccatum destrueret, claritatem prioris diei illuminaret et timorem non tolleret, sed in melius commutaret. Sed necdum plena erat claritas donec adungeretur veritati charitas. Nam ipsa Veritas dicit: *Multa habeo vobis dicere, sed non potestis portare modo. Cum autem venerit ille Spiritus veritatis, docebit vos omnem veritatem.* Omnis ergo veritas ut et mala tolleret, et bona reformaret. Ecce tres dies sunt: dies timoris, qui manifestat malum; dies veritatis, qui aufert malum; dies charitatis, qui restituit bonum. Dies veritatis clarificat diem timoris, dies charitatis clarificat et diem timoris et diem veritatis, donec perfecta fuerit charitas, et perfecte manifestetur omnis veritas, et timor penæ transeat in timorem reverentiæ.

838a *Annuntiate ergo de die in diem salutare ejus.*

De his diebus locutus est Osee propheta, dicens: *Vivificabit nos post duos dies, in die tertia suscitabit nos.* Nam qualiter Dominus noster Jesus Christus tertia die surgens a mortuis in se nos vivificaverit et suscitaverit, audivimus et gavisi sumus. Sed dignum valde est, ut recompensemus ei beneficium suum; et quemadmodum nos in ipso tertia die resurgente resurreximus, ita et nos pro ipso et per ipsum tertia die resurgentes eum resurgere in nobis faciamus. Nec credendum est quin a nobis sibi ipse velit retribuī, quod prior ipse nobis voluit impertiri. Sicut ergo ipse, ut nostram in se et per se salutem operaretur, tres dies habere voluit, ita et nobis, ut nostram in nobis per ipsum salutem operemur, tres dies dedit. Sed quia illud quod in ipso gestum est non tantum remedium, sed etiam exemplum fuit et sacramentum, oportuit ut visibiliter foris fieret, quatenus illud quod in nobis invisibiliter fieri debuit significaret. Dies ergo ejus extrinsecus fuerunt, nostri dies intrinsecus quaerendi sunt.

838b

zejícími budoucími dny přítomné dny nemějí a s rostoucím počtem se zvětšuje jasnost.

(XXXVII) Napřed byli lidé žijící pod nadvládou hříchu vypláchněti zákonem a začali se bát Boha soudce, neboť poznali [svou] nepravost. Bát se Boha však již znamenalo ho poznat, protože by se ho nemohli bát, kdyby ho vůbec neznali. Toto poznání již přineslo trochu světla, již nadešel den, avšak ještě ne jasný, protože byl dosud zamížen temnotou hříchu. Proto nadešel den pravdy, den spasení, aby zničil hřích a přidal světlo k jasnosti předchozho dne. Nezrušil bázeň, ale proměnil ji v cosi lepšího. Jasnost však nebyla úplná, dokud se k pravdě nepřipojila láska. Neboť sama pravda říká: „Mám vám ještě mnoho co povědět, ale nyní to nemůžete snést. Jakmile však přijde on, Duch pravdy, naučí vás veškeré pravdě“ (J 16, 12–13). [Musela tedy přijít] veškerá pravda, aby zrušila zlé a dala dobrému novou podobu. Jsou tedy tři dny: den bázně, který zjevuje zlo, den pravdy, který odnímá zlo, a den lásky, který obnovuje dobro.¹⁰¹ Den pravdy přidává na světle dnu bázně, den lásky přidává na světle dnu bázně i dnu pravdy, dokud láska nebude dokonalá, neukáže se dokonale veškerá pravda a strach z testu se nepromění v uctivou bázeň. „Ohlašujte“ tedy „ze dne na den jeho spásu!“

9.3 *Tri dny Kristovy* O těchto dnech mluvil prorok Ozeáš, který řekl: „Po dvou dnech nám vrátí život, třetího dne nám dá povstát“ (Oz 6,3 V). Slyšeli jsme přece, jak náš Pán Ježíš Kristus třetího dne vstal z mrtvých, v sobě samém nám vrátil život a dal nám povstát, [slyšeli jsme to] a zaradovali jsme se.¹⁰² Sliší se ovšem, abychom se mu za jeho dobrodiní odvděčili: tak jako jsme v něm třetího dne při jeho vzkříšení vstali z mrtvých, máme jej i my, třetího dne pro něj a díky němu vzkříšení, nechat v nás samých povstát k životu. To neznamená, že by si přál, abychom mu opláceli, co nám chtěl darovat. [Ale] jako chtěl sám mít tři dny na to, aby v sobě a skrze sebe pracoval pro naši spásu, tak i nám dal tři dny, abychom v sobě skrze něho pracovali pro svou spásu. V jeho díle není jen lék, ale také příklad a skrytý smysl,¹⁰³ proto bylo vhodné, aby se jeho dílo odehrálo viditelně venku, nakolik se jím naznačuje, co se má neviditelně odehrát v nás samých. Jeho dny byly vnější, naše dny je třeba hledat uvnitř.

Tres ergo dies habemus intrinsecus, quibus illuminatur anima nostra. Ad primum diem mors pertinet, ad secundum sepultura, ad tertium resurrectio. Primus dies est timor, secundus est veritas, tertius est charitas. Dies timoris est dies potentiae, dies Patris; dies veritatis est dies sapientiae, dies Filii; dies charitatis est dies benignitatis, dies Spiritus sancti.

838c Dies quidem Patris et dies Filii et dies Spiritus sancti in claritate divinitatis unus dies, sed in nostrae mentis illuminatione quasi alium diem Pater, alium Filius atque alium habet Spiritus sanctus; non quod ullatenus credendum sit Trinitatem, quae inseparabilis est natura, in operatione posse separari, sed ut discretio personarum in distinctione operum valeat intelligi.

Quando ergo omnipotentia Dei considerata in admirationem nostrum excitat, dies Patris est. Quando vero sapientia Dei inspecta agnitione veritatis cor nostrum illuminat, dies Filii est. Quando autem benignitas Dei intenta ad amorem cor nostrum inflammat, dies Spiritus sancti est. Potentia terret, sapientia illuminat, benignitas laetificat. In die potentiae per timorem morimur. In die sapientiae per contemplationem veritatis a strepitu huius mundi sepehimur. In die benignitatis per amorem et desiderium aeternorum bonorum resurgimus. Ideo enim Christus sexto die mortuus est, septimo die in sepulcro jacuit, octavo die resurrexit, ut simili modo primum potentia in die suo per timorem nos a carnalibus desideriis foris occidat, deinde sapientia in die suo intus in abscondito contemplationis sepehant, postremo benignitas in die suo per desiderium divini amoris vivificatos exurgere faciat; quia sextus dies ad laborem, septimus ad requiem, octavus pertinet ad resurrectionem.

Máme tedy tři vnitřní dny, které dávají světlo naší duši. K prvním dni se vztahuje smrt, k druhému pohřeb, k třetímu vzkříšení. První den je bázeň, druhý pravda, třetí láska. Den bázně je den moci, den Otce. Den pravdy je den moudrosti, den Syna. A den lásky je den dobrotnosti, den Duchu svatého.

Den Otce, den Syna a den Duchu svatého jsou v jasnosti božství jediný den, ale v osvícení, [jehož se dostává] naší myslí, má jakoby jiný den Otce, jiný Syn a jiný Duch svatý. Ne snad že by bylo možné Trojici, která je nerozdělitelná svou přirozeností, pokládat za rozdělitelnou v jejím působení, ale abychom dokázali v rozlišení jejich děl nahlédnout rozdílnost osob.

Když totiž uvažujeme o Boží všemoci a naše srdce propukne v úžas, je to den Otce. Když pozorujeme Boží moudrost a naše srdce je osvíceno poznáním pravdy, je to den Syna. Když si konečně všimáme Boží dobrotnosti a naše srdce vzplane láskou, je to den Duchu svatého. Moc nahání hrůzu, moudrost dává světlo, dobrotnost rozradostňuje. V den moci umíráme bázní, v den moudrosti jsme kontemplací pravdy pohřbeni hluku tohoto světa, v den dobrotnosti láskou a touhou po věčných dobrech vsíláme z mrtvých. Kristus totiž šestého dne zemřel, sedmého dne ležel v hrobě a osmého dne vstal z mrtvých, aby podobně i nás napřed Boží moc ve svůj den nechala bázní zemřít vnějším tělesným tužbám, potom nám moudrost ve svůj den pohřbila uvnitř ve skrytu kontemplace a konečně aby nás dobrotnost ve svůj den oživila touhou božské lásky a dala nám povstat. Šestý den totiž patří práci, sedmý klidu a osmý vzkříšení.¹⁰⁴